

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Szczecin, dnia 17 maja 2018 r.

Poz. 2417

UCHWAŁA NR XXIV/251/18 RADY MIEJSKIEJ W STEPNICY

z dnia 29 marca 2018 r.

w sprawie przyjęcia gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2018-2021

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 z późn. zm.) w związku z art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zm.) po uzyskaniu pozytywnej opinii Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się gminny program opieki nad zabytkami Gminy Stepnica na lata 2018-2021 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Stepnica.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

W-ce Przewodnicząca Rady Miejskiej w Stepnicy

Agnieszka Makowska

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD
ZABYTKAMI NA LATA 2018-2021
DLA GMINY STEPNICA**

SPIS TREŚCI

- 1. WSTĘP*
- 2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI*
- 3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ*
- 4. FORMY OCHRONY PRAWNEJ ZABYTKÓW*
- 5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW
DZIEDZICTWA KULTUROWEGO*
- 6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY*
- 7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT*
- 8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI*
- 9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU
OPIEKI NAD ZABYTKAMI*
- 10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI*
- 11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI*
- 12. MISJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI*

1. WSTĘP

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY STEPNICA

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Stepnica na lata 2018 – 2021” jest ukierunkowanie polityki Samorządu, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego, obowiązujący przez 4 lata od momentu przyjęcia go uchwałą. Zadaniem Programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków

województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;

- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Ochrona zabytków, dawnych materialnych i niematerialnych dóbr kultury jest obowiązkiem konstytucyjnym Państwa. w myśl art. 5 Konstytucji RP „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż „obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”, z kolei art. 6 Konstytucji stanowi, że „...Rzeczpospolita Polska, stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (...)”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r., poz. 2187 z późn. zm.)

Obowiązująca Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 3, użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;

- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;

15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie z art. 89 organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

W art. 4 zapisano, iż ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5 wskazuje, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ponadto, w art.6, ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. W art. 7 określa także formy i sposób ochrony zabytków.

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Na mocy art. 21 ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 stwierdza, iż „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.”. W ust. 5 tego artykułu zapisano, iż w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Jak wspomniano art. 87 Ustawy określa obowiązek samorządu, dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu opieki nad zabytkami:

- program winien być opracowany na okres 4 lat,
- program służy celom określonym w Ustawie,
- program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji programu władze gminy sporządzają co 2 lata sprawozdanie, które przedstawiane jest radzie gminy.

Artykuły 18 i 19 nakazują samorządom uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego województwa.

Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Dodatkowo należy wskazać odniesienia do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zawarte w następujących aktach prawnych:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 z późn. zm.)

- *art. 7 ust. 1 pkt. 9*

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1073).

Na mocy ustawy planowanie i zagospodarowanie przestrzenne musi uwzględnić m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1. ust. 2, pkt. 4). Ustawa określa, iż studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego powinno w swej treści zawierać następujące elementy:

- uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 1, pkt. 4),
- określenie obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 2, pkt. 4).

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art. 15, ust. 2, pkt. 3),
- obowiązkowe określenie zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15, ust. 2, pkt. 4),
- określa się, w zależności od potrzeb, granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 15, ust. 3, pkt. 6).

Wymagania koncepcji ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39, ust. 3, pkt. 2; art. 47, ust. 2, pkt. 2). Projekt planu wymaga uzgodnienia z właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2017 r. poz. 1332 z późn. zm.)

W myśl tej ustawy jej przepisy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2. , ust 2 pkt. 3).

W art. 5, ust. 1 pkt. 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz nakazuje projektowanie i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstępnie od przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9, ust 3, pkt. 4).

Wg art. 30 ust. 2 w stosunku do prac budowlanych przy obiektach oraz obszarach niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wymagane jest zgłoszenie do właściwego organu. W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt. 2, oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia – wnosi sprzeciw, w drodze decyzji. Zgodnie z art. 32 ust. 1:

1. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:

- 1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów,

- 3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa – w przypadku budowy gazociągów o zasięgu krajowym lub jeżeli budowa ta wynika z umów międzynarodowych.

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (art. 39, ust. 2).

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39, ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

Katalog działań budowlanych, w stosunku do których należy uzyskać pozwolenie budowlane, a które podlegają zgłoszeniu organowi budowlanemu określają kolejno art. 29, 29a, 30, 31 ustawy Prawo Budowlane. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 ustawy właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1817 z późn. zm.)

Określa ona, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m.in. w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4, ust. 1, pkt. 16). Regulacje z tym związane zawarte są w art. 19, który określa prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań, zarówno w ramach inicjatyw lokalnych, jak i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy. Artykuł precyzuje też, iż jednostka

samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2017 r. poz. 519 z późn. zm.).

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art. 101 ust. 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m. in. na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 z późn. zm.).

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2, ust. 2, pkt. 5). Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immanentnego składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6, ust. 1, pkt. 3 park krajobrazowy. Zgodnie z art. 16, ust. 1: park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Zarówno ustanowienie parku krajobrazowego jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16, ust. 3, ust. 5).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2016 r. poz. 2147 z późn. zm.)

W świetle art. 6 pkt. 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13, ust. 4 jasno określa, że: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Cenę nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50% (zgodnie z art. 67). Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę (art. 68, ust. 3). Identyczny zapis stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego jeżeli

nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73, ust 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84, ust 4).

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1785 z późn. zm.).

Na podstawie art. 7, ust. 1, pkt. 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Ustawa dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 862)

Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1 ust. 2) jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

Do powyższych ustaw należy dołączyć akty prawne, które w całej swojej treści odnoszą się do zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Są to:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2017 r., poz. 972 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r., poz. 642 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2016 r., poz. 1506 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 2015 r., poz. 2120).

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Są to:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661) w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. W oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozporządzenie określa sposób prowadzenia powyższych rejestrów i wykazów,

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 czerwca 2017 r. W sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. z 2017 r. poz. 1265),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 16 sierpnia 2017 r. W sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru (Dz. U. 2017 r. poz. 1674).

3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- o krajobrazami kulturowymi,
- o układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- o dziełami architektury i budownictwa,
- o dziełami budownictwa obronnego,
- o obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- o cmentarzami,
- o parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- o miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r. poz. 642 z późn. zm.),
- instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6.2. ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

4. FORMY PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu na którym znajduje się zabytek. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r. nr 113 poz. 661).

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. W roku 2017 w całym kraju było 70 miejsc i obiektów uznanych za pomnik historii.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony

krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Relacje pomiędzy ochroną zabytków a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W wymienionych decyzjach, koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustalić przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. w przypadku zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i pozostałych decyzjach.

5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM:

KRAJOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2014-2017

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 czerwca 2014 roku i jest efektem wykonania upoważnienia ustawowego, zawartego w artykułach 84 i 85, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i jest programem rozwoju określonym w artykule 15 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Gminny Program Opieki nad Zabytkami opiera się na założeniach programu krajowego, jednak są one dość ogólne w odniesieniu do zabytków z terenu gminy.

Jednym ze strategicznych założeń krajowego programu jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Program stwierdza, iż jakościowa przemiana w zakresie ochrony zabytków w Polsce może nastąpić jedynie dzięki łączeniu zasobów, lepszemu sieciowaniu struktur i działań organów ochrony zabytków.

Rolą programu krajowego jest tworzenie warunków dla wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie. Jak mówią zapisy tego dokumentu za realizację zadań związanych z ochroną zabytków odpowiedzialna jest zarówno administracja rządowa (wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz Generalny Konserwator Zabytków), jak również jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli oraz od stopnia zaangażowania tych podmiotów będą zależały realne efekty podejmowanych działań.

Głównym celem Programu jest „Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”. Cel ten realizowany będzie poprzez trzy cele szczegółowe:

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

W ramach celu szczegółowego 1 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych,
2. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego,

3. Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych zgodnie z obowiązującą doktryną konserwatorską,
4. Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego,
5. Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych,
6. Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków,
7. Kontynuacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

W ramach celu szczegółowego 2 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach,
2. Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną,
3. Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków,
4. Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

W ramach celu szczegółowego 3 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa,
2. Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych,
3. Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu,
4. Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: Efektywne wykorzystanie

przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Tak sformułowany cel – przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz instrumentów wdrożeniowych – realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. w odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie

służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz – dla obiektów rangi międzynarodowej – wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego UNESCO.

Stwierdzono, że promocja dziedzictwa kulturowego wpłynęła na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni. Dbłość o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych sprzyjają rozwojowi turystyki i wspomagają proces identyfikacji tożsamości kulturowej migrantów. Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno- przyrodniczych w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych i pomników historii.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 - 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 - 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. w programie zapisano następujące priorytety i działania:

➤ **Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe**

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną

poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków;
- Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne;
- Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

➤ **Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego**

- Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego;
- Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera ważny z punktu widzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet i tego Programu dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także liczby stanowisk archeologicznych),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,

- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

W związku z ogólnikowym charakterem dokumentów na szczeblu krajowym niniejszy gminny program opieki nad zabytkami stara się w swoich działaniach programowych nawiązać do polityki krajowej. Wiąże się to z ich zgodnością z działaniami programu krajowego, szczególnie w zakresie poprawy stanu zabytków poprzez przekazywanie środków z budżetu gminy, wykorzystywania dziedzictwa kulturowego w promocji gminy, poprawy przepływu informacji pomiędzy gminą, organami ochrony zabytków oraz mieszkańcami, a także udostępnianiem informacji nt. zasobu zabytkowego gminy. Ważnym elementem jest również wspieranie działań z zakresu utrzymywania lokalnych tradycji kulturowych oraz wprowadzenie elementów lokalnego dziedzictwa do procesu edukacji oraz działań kulturalnych.

5.2 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO NA LATA 2017 – 2020

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2017-2020 (WPONZ WZP) odnosi się do dotychczasowych dokumentów, uwzględniając zdobyte doświadczenia przy realizacji poprzednich programów – zarówno osiągnięte rezultaty jak i wskazówki do lepszego ukierunkowania poszczególnych zadań.

Program w sposób wyczerpujący opisuje najcenniejsze elementy dziedzictwa kulturowego województwa, wyznaczając jednocześnie szczególnie istotne regiony. Wartości kulturowe – niezależnie od ich rodzaju, natomiast w związku z intensywnością występowania – w połączeniu ze specyficznymi i również wartymi ochrony formami środowiska naturalnego – tworzą na terenie województwa zachodniopomorskiego wyraźnie wyodrębniające się zespoły, które w opracowaniu BDZ do nowelizacji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego nazwano Obszarami Krajobrazowo-Kulturowymi (OKK). W

działaniach związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami należy dążyć do korelacji zadań z uwzględnieniem kontekstu kulturowego i środowiskowego.

Teren gminy jednostkowo wspomniany został jedynie przy okazji wskazania cennych przykładów architektury modernistycznej na przystani w Stepnicy, poza tym obszar gminy nie leży w obrębie żadnego z OKK wyznaczonych w programie wojewódzkim. Gmina posiada na swoim terenie jednak szereg charakterystycznych dla całego regionu założeń cmentarnych (różnych wyznań – do gminnej ewidencji zabytków wpisane są cmentarze katolickie, poewangelickie i żydowskie), na terenie części z nich (np. w Żarnowie) zlokalizowany jest objęty ochroną starodrzew.

Charakterystyczne dla gminy, jak i regionu są układy drożne z zachowanymi alejami drzew liściastych, najczęściej lipami, dębami, klonami i kasztanowcami. Historyczne aleje przydrożne są nie tylko cennym elementem przyrodniczym, ale stanowią również element waloryzujący krajobraz kulturowy. Należy zwrócić uwagę na zachowanie tych alei oraz odpowiednią ich pielęgnację.

W programie wyznaczono szereg uwarunkowań określających priorytety polityki województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Odpowiednio do tych zapisów zostały sformułowane następujące cele, skoncentrowane na stworzeniu warunków do poprawy stanu zachowania zabytków i lepszego ich funkcjonowania w świadomości społecznej i gospodarce.

CEL PERSPEKTYWICZNY I. UTRZYMANIE ZABYTKÓW BUDUJĄCYCH KRAJOBRAZ KULTUROWY WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Cel operacyjny I.1 „Opieka nad zabytkami i krajobrazem kulturowym w dokumentach strategicznych i planistycznych”,

Cel operacyjny I.2 „Integracja ochrony dziedzictwa, krajobrazu kulturowego i ochrony przyrody”,

Cel operacyjny I.3 „Poprawa materialnego stanu zabytków”,

Cel operacyjny I.4 „Współodpowiedzialność za zabytki i lokalne dziedzictwo”,

Cel operacyjny I.5 „Utrzymanie w dobrym stanie zabytków stanowiących własność województwa zachodniopomorskiego i użytkowanych przez jednostki WZP.

CEL PERSPEKTYWICZNY II. FUNKCJONOWANIE ZABYTEKÓW W PROCESIE AKTYWIZACJI EKONOMICZNEJ I SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA

Cel operacyjny II.1 „Tworzenie warunków finansowych i organizacyjnych do opieki nad zabytkami i dziedzictwem kulturowym regionu”,

Cel operacyjny II.2 „Zwiększanie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości”.

CEL PERSPEKTYWICZNY III. KSZTAŁTOWANIE ŚWIADOMOŚCI REGIONALNEJ W OPARCIU O DZIEDZICTWO KULTUROWE I POTRZEBĘ JEGO ZACHOWANIA DLA PRZYSZŁYCH POKOLEŃ

Cel operacyjny III.1 „Edukacja regionalna”,

Cel operacyjny III.2 „Promocja walorów kulturowych regionu”.

Niniejszy gminny program opieki nad zabytkami jest komplementarny w stosunku do założeń programu wojewódzkiego. Duży nacisk został położony na zgodność z Celem operacyjnym I.3 „Poprawa materialnego stanu zabytków”, w związku z którym gmina przekazywać będzie regularnie środki z budżetu gminy na rewaloryzację obiektów zabytkowych, ze szczególnym uwzględnieniem wiejskiego budownictwa sakralnego. Z działań w ramach Celu Perspektywicznego II w niniejszym programie wybrano elementy związane z promocją turystyczną walorów zabytkowych gminy wraz z poprawą stanu infrastruktury turystycznej i tworzenia nowych szlaków i produktów turystycznych opartych na gminnym zasobie zabytkowym. Z należytą uwagą potraktowane zostały działania całego Celu Perspektywicznego III, dzięki czemu w polityce gminnej kłaść się będzie nacisk na utrzymywanie lokalnych tradycji regionalnych oraz promocję walorów kulturowych regionu poprzez różnego typu imprezy kulturalne, a także wprowadzenie elementów lokalnych do edukacji szkolnej i przedszkolnej.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO DO ROKU 2020

Strategia wojewódzka zawiera zapisy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wraz z określeniem największych problemów z tego zakresu, takich jak:

- zły stan zabytków,
- zbyt małe nakłady na rewitalizację i renowację zasobów środowiska kulturowego,
- słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska kulturowego,
- problemy rozwojowe na obszarach założeń staromiejskich,
- brak środków i mechanizmów wsparcia rewitalizacji starej zabudowy mieszkaniowej, zabudowy przemysłowej i powojkowej.

Dokument stwierdza, iż głównym celem w dziedzinie kultury i ochrony jej dóbr jest intelektualny i cywilizacyjny rozwój społeczności Pomorza Zachodniego oraz systematyczny wzrost potencjału kulturalnego regionu. Ważną rolę ma też stanowić współpraca i zaangażowanie samorządów i organizacji pozarządowych zajmujących się życiem kulturowym miast i obszarów wiejskich. Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego ma zapewnić w jak najpowszechniejszy sposób dostęp do dóbr kultury czy innych elementów dziedzictwa wspólnego.

W ramach działań rewitalizacyjnych istotna jest odnowa zasobów wiejskich. Obejmuje ona zachowanie i ochronę tradycyjnego zróżnicowania krajobrazu wiejskiego, troskę o zielen, małą architekturę wiejską i wiejskie układy urbanistyczne, rewitalizację miejscowości skupionych dawniej wokół państwowych gospodarstw rolnych, a także przeciwdziałaniu negatywnych aspektów rozpraszania osadnictwa. Wyzwaniem stanowi przywrócenie do użytku dworców pałacowych wraz z otaczającymi parkami i posiadłości ziemskich z okresu przedwojennego, obecnie często zdewastowanych i niezagospodarowanych

Charakteryzując stan i możliwości rozwoju turystyki stwierdzono: „Turystyka jest ważnym działem gospodarki województwa, który ma duże potencjalne możliwości rozwoju...”. Rozwojowi temu sprzyjają m.in. „zabytki architektury i obiekty świadczące o bogatym dziedzictwie kulturowym regionu”. W ramach Strategii wskazano do realizacji następujące cele strategiczne:

1. Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania.
2. Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu.
3. Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu.

4. Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami.
5. Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności.
6. Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu.

Największe znaczenie dla ochrony zabytków ma cel 6, w ramach którego znalazł się jeden z sześciu celów kierunkowych 6.5. Rozwijanie dorobku kulturowego jako fundamentu tożsamości regionalnej. W jego treści znajdują się następujące działania:

1. Upowszechnianie kultury i promocja aktywnego uczestnictwa w kulturze w tym wspieranie instytucji, poszerzanie oferty kulturalnej, organizacja wydarzeń, działania edukacyjne.
2. Wspieranie lokalnej twórczości artystycznej.
3. Ochrona zabytków i miejsc pamięci.
4. Rozbudowa infrastruktury kulturalnej.
5. Poszerzanie zasobów i zbiorów archiwalnych, muzealnych i bibliotecznych.
6. Koordynacja i integracja oferty kulturalnej regionu.

W realizację działań zaangażowane mają być samorządy gminne, powiatowe oraz samorząd wojewódzki. Częściowo zaangażowane powinny być inicjatywy prywatne i pozarządowe oraz administracja rządowa. Źródłem finansowania celu kierunkowego w znacznym stopniu powinny być budżety gmin, powiatów, jak i budżet województwa. Inne zakładane źródła finansowania to: budżet państwa, partnerstwo publiczno – prywatne oraz program rozwoju obszarów wiejskich.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Stepnica jest zgodny z zapisami strategii wojewódzkiej. Szczególnie ważne i zgodne z celem 6 strategii jest tutaj podkreślenie roli dziedzictwa kulturowego w promocji turystyki oraz wykorzystania zabytków jako elementu przyciągającego odwiedzających z kraju i z zagranicy. W działaniach gminnego programu podkreślono również rolę partnerstwa z podmiotami prywatnymi i pozarządowymi, które przyczynić się może do wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców gminy oraz skutkować powstaniem nowych miejsc pracy.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego określa podstawowe zasady polityki przestrzennej województwa. Na podstawie analizy walorów, stanu zachowania i zagrożeń, ustalono zasady i kierunki ochrony dziedzictwa kulturowego, wskazując na potrzebę ochrony w planach zagospodarowania przestrzennego dziedzictwa tworzącego walor lokalnych krajobrazów.

W celu ochrony krajobrazu wskazano obszary, które należy wyłączyć z potencjalnej lokalizacji inwestycji o dużym wpływie na krajobraz, jak siłownie wiatrowe. Są to m.in.: istniejące i projektowane w planach zagospodarowania przestrzennego i w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin przyrodnicze obszary chronione wraz z otulinami, panoramy i osie widokowe, przedpola ekspozycji z dróg o nawierzchni utwardzonej i przyrodnicze dominanty przestrzenne oraz sylwetki historycznych układów osadniczych, obszary wykluczone z zainwestowania ze względów kulturowych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Stepnica wpisuje się w kierunki działań wyznaczone przez plan zagospodarowania przestrzennego województwa w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, którego jednym z głównych celów jest ochrona i zachowanie wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Ważnym kierunkiem w ustaleniach planu jest dążenie do utrzymania i rewaloryzacji kompozycji przestrzenno-architektonicznej regionu i jej różnorodności oraz powstrzymanie jej degradacji. W ramach tego zalecono rewaloryzację i rewitalizację zespołów parkowo-pałacowo-folwarcznych, zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych a także inwentaryzację i waloryzację zieleni przydrożnej. Plan zagospodarowania zakłada również tworzenie programów rewitalizacji zabytków opuszczonych i niszczących, opracowanie i upowszechnianie regionalnych katalogów historycznej zabudowy i zagospodarowania terenu, ochronę sylwet miast i wsi ze szczególnym uwzględnieniem ekspozycji od strony wjazdów, w tym stworzenie zasad lokalizacji i gabarytów elementów reklamowych itp.

W treści Planu znajduje się też dokument pt. „Aktualizacja „Studium i stanu zachowania oraz kształtowania krajobrazu kulturowego województwa

zachodniopomorskiego”. Znajdują się tu wskazówki dotyczące zagospodarowania Obszarów Kulturowo-Krajobrazowych (OKK), jednak, jak wspomniano już wcześniej, teren gminy nie leży na terenie żadnego OKK.

5.3 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY STEPNICA

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Stepnica stanowi dokument podstawowy wyznaczający kierunek i politykę planowania przestrzennego gminy. Stanowi ono zbiór wytycznych, którymi należy się kierować przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o warunkach zabudowy i ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Studium określa również zasady zachowania dziedzictwa kulturowego, krajobrazu zabytkowego oraz postępowania z obiektami zabytkowymi. Określa podstawowe warunki ochrony tj.:

- utrzymanie tradycyjnej formy ochrony,
- stosowanie tradycyjnych elementów budowlanych,
- konsultacja z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich prac, mających wpływ na zewnętrzną formę obiektu,
- w przypadku złego stanu technicznego i konieczności rozbiórki obiektu należy wykonać dokumentację fotograficzną i konserwatorską obiektu i jeden egzemplarz przekazać do archiwum WKZ,
- wymianę historycznej zabudowy warunkuje się rzetelnym uwarunkowaniem ekonomicznym lub planistycznym przy uzyskaniu zgody WKZ

oraz zakres ochrony obiektów zabytkowych, który w szczególności obejmuje ukształtowanie bryły obiektu (jego gabaryty, kształt), ogólną kompozycję elewacji, elementy detalu architektonicznego oraz formę stolarki okiennej i drzwiowej.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami w swoich założeniach programowych czerpie z treści studium, wskazując na szczególną rolę gminy w procesie zachowania krajobrazu kulturowego oraz konieczność ochrony konserwatorskiej najcenniejszych obiektów i obszarów. Dodatkowo ważnym elementem jest wpisanie ich w strategię promocji i rozwoju turystyki w gminie, co znalazło odzwierciedlenie w działaniach programowych niniejszego dokumentu.

PLANY ODNOWY MIEJSCOWOŚCI

Mają one za zadanie wyznaczenie kierunków rozwoju miejscowości, aktywizacji jego mieszkańców oraz poprawę standardu ich życia. Obok planów związanych z budową infrastruktury sportowej, technicznej i kulturalnej można również zauważyć długoterminowe plany związane z poprawą infrastruktury turystycznej. Budowę ścieżek rowerowych wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego i układu wsi z minionej epoki, konserwacja trasy rowerowej stanowiącej integralną część międzynarodowej i regionalnej trasy wokół Zalewu Szczecińskiego. Poprzez analizę działań związanych z wykorzystaniem krajobrazów i obiektów zabytkowych oraz promocją miejscowości w celach turystycznych można stwierdzić, iż Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Stepnica wpisuje się w założenia i cele Planów Odnowy Miejscowości.

STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI GMINY STEPNICA DO ROKU 2020

Dokument ten wyznacza i określa szeroko rozumiane pojęcie turystyki na terenie Gminy Stepnica. Zadaniem strategii jest formułowanie celów w aspekcie długoterminowym, pozwalającym ewaluować wraz ze zmianami zachodzącymi w otoczeniu. Przyjęcie strategii nie wyklucza jej modyfikacji i uzupełniania o coraz to nowe pomysły, cele i działania związane z rozwojem turystyki Gminy Stepnica, a co za tym idzie poprawy jakości życia jej mieszkańców. Dogodne usytuowanie gminy nad Zalewem Szczecińskim i wśród lasów Puszczy Goleniowskiej daje szerokie możliwości tworzenia niezliczonej liczby atrakcji turystycznych. Ważnym elementem dającym szansę na rozwój turystyki jest również bogactwo kulturowe, krajobrazy zabytkowe, zabytki oraz stanowiska archeologiczne, które odpowiednio wyeksponowane i

oznakowane dają dodatkową możliwość tworzenia turystycznych szlaków historycznych.

6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY STEPNICZA

6.1 CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA ORAZ RYS HISTORYCZNY GMINY STEPNICZA

Gmina Stepnica to gmina miejsko-wiejska z rozwiniętymi funkcjami leśnymi i przyrodniczymi, położona w województwie zachodniopomorskim, w północno - zachodniej części powiatu goleniowskiego. Z gminą sąsiadują gminy: Świnoujście, Goleniów, Przybiernów, Międzyzdroje, Wolin, Nowe Warpno i Police - niektóre z wymienionych poprzez Zalew Szczeciński. Siedzibą gminy jest miejscowość Stepnica. Gmina wchodzi w skład obszaru przylegającego bezpośrednio do Zalewu Szczecińskiego i Rostki Odrzańskiej.

Powierzchnia gminy wynosi 294 km² z czego: 39,8 % stanowią wody, 30 % lasy i 30,2 grunty rolne, tereny podmokłe i torfowiska.

Na obszarze gminy mieszka 4769 osób , a gęstość zaludnienia wynosi 16,2 osób/km². W skład gminy wchodzi miejscowości: Budzień, Czarnocin, Gąsierzyno, Jarszewko, Kopice, Krokoczyce, Łąka, Miłowo, Piaski Małe, Racimierz, Stepniczka, Stepnica, Widzieńsko, Zielonczyn, Żarnowo i Żarnówko.

Po raz pierwszy nazwa Stepnica wymieniona została w dokumencie z 1278 r. Wtedy książę pomorski Barnim I przekazał ją Gottfriedowi von Breslau w lenno. W tym czasie Stepnica leżała w obrębie księstwa dymińskiego (niem. Demmin - miasto położone we wschodniej części Niemiec), na terenie kasztelanii Wolińskiej. Przypuszczalnie, pierwotnie wieś Stepnica została założona jako ulicówka z cechami owalnicy, po południowej stronie rzeki Gowienicy - równoległe do linii brzegowej Zalewu.

W epoce średniowiecza wieś należała do słynnego na Pomorzu Zachodnim rodu von Flemming. Był to ziemczony ród szlachecki, wywodzący się z Flandrii (obecna Belgia), zamieszkujący Pomorze Zachodnie w okresie od XIII w. do przełomu

XIX/XX wieku. Władali oni posiadłościami m.in. w okolicach Maszewa, Maciejewa i Mostów. W 1366 r. bracia Tinno, Dietrich i Henning von Flemingowie podarowali swój majątek w Stepnicy klasztorowi Cysterek w Szczecinie. Pod koniec tego stulecia część wsi należała także do kapituły kościoła Mariackiego w Szczecinie.

Już w średniowieczu istniał w Stepnicy kościół i klasztor Klarysek, przebudowany następnie na książęcy zamek myśliwski. Umiejscowiony on był w pobliżu obecnej szkoły, gdzie ulica Dworcowa dochodzi do ulicy B. Krzywoustego. Do czasów ostatniej wojny był to gmach miejscowego sądu. W pobliżu Stepnicy, posiadłości otrzymali pod koniec XIII wieku także Joannici, mianowicie w Stepniczce, Gąsierzynie, Żarnowie, poza tym prawo do połowu ryb w zatoce. I ten zakon, prawdopodobnie w kilku miejscach, prowadził tu pracę oświatowo-wychowawczą. Część Stepniczki dostarczała wyposażenia klasztorowi zakonnic w grodzie Wolina. Obecnie na terenie województwa zachodniopomorskiego funkcjonuje Szlak Joannitów: z Chwarszczan przez Czelin, Gozdowice, Golice, Cedynię do Chojny, Rurki i zamku w Swobnicy. Od epoki średniowiecza w Stepnicy znajdował się port rybacki. Do rybackiego charakteru miejscowości nawiązuje wystrój tawerny.

W 1628 r. funkcjonowały w niej dwie karczmy i kuźnia. W spisie z 1721 r. miejscowość określono jako miasteczko. W latach 1564, 1739, 1794 odnotowano tu wielkie pożary. Po pożarze w 1739 r. osadę poddano regulacji - wokół kościoła utworzono kwadratowy plac, a głównej ulicy nadano jednakową szerokość. Następnie miejscowość ewoluowała w kierunku wielodrożnicy.

W XIX stuleciu wieś posiadała określony układ przestrzenny z charakterystyczną dla tego obszaru zabudową, który z pewnymi niewielkimi korektami przetrwał do końca II wojny światowej. Po wojnie niestety dość luźno potraktowano dawne wytyczne i wybudowano wiele obiektów, niespójnych architektonicznie z otoczeniem.

6.2 ZABYTKI NIERUCHOME ORAZ KRAJOBRAZ KULTUROWY GMINY

Na terenie gminy Stepnica znajdują się duża liczba zabytków i zespołów obiektów objętych ochroną konserwatorską i kwalifikowanych do ochrony poprzez włączenie do gminnej ewidencji zabytków. Wiele miejscowości gminnych charakteryzuje się krajobrazem kulturowym powstałym wskutek wielowiekowej

historii osadnictwa na tych terenach. Cechą charakterystyczną dla większości miejscowości gminnych jest też fakt, że na ich terenie po zakończeniu II wojny światowej zburzone zostały istniejące wcześniej elementy zabudowy takie jak kościoły (np. w Gąsierzynie, Kopicach czy Stepnicze), obiekty przemysłowe (np. młyn w Widzieńsku) czy też obiekty architektury dworskiej i folwarcznej (np. dwór w Łące). Charakterystyka poszczególnych układów ruralistycznych w podziale na miejscowości lista przedstawia się następująco:

Bogusławie

Historyczna forma wsi przedstawia się jako niewielki zespół folwarczny rozlokowany pomiędzy dwiema drogami. Układ przestrzenny o kompozycji zwartej, geometrycznej (czworobok), ukształtowanej w sposób zamknięty; po zachodniej stronie założony był niewielki park, a po przeciwległej stronie ogród.

Dawny zespół folwarczny o czytelnej, pierwotnej (XIX-wiecznej) kompozycji przestrzennej (w tym wewnętrzny układ komunikacyjny), z pojedynczymi ubytkami w obrębie podwórza gospodarczego i wtórnymi nawarstwieniami architektonicznymi (budynki warsztatowo-magazynowe). Dwór z lat 20-tych XX w. stanowi element zabudowy o wartościach kulturowych. Przy drodze w kierunku północno-wschodnim rozlokowano zabudowę mieszkalną robotników folwarcznych (z lat 20-30-tych XX w.).

Budzień

Wieś o pierwotnym, regularnym założeniu ulicowym (XVIII-wieczna osada fryderycjańska), rozplanowana na osi W - E, po wschodniej stronie drogi dojazdowej. Pierzeje (ciąg frontowych elewacji budynków ustawionych w szeregu po jednej stronie ulicy) proste, w pełni wykształcone i szczelnie zabudowane. Po zachodniej stronie drogi dojazdowej (poza strefą zabudowy) znajdował się niewielki, XIX-wieczny cmentarz. Obecnie wieś zachowała charakter ulicówki. Zabudowa pochodzi prawie w całości z początków XX wieku, są to w większości 2-budynkowe zagrody, rzadko urozmaicone obecnością budynków gospodarczych. Droga prowadząca do wsi obsadzona jest topolami i klonami.

Czarnocin

Zespół pofolwarczny w XX w. został znacznie zdekomponowany i zdewaloryzowany, z licznymi ubytkami i wtórnymi nawarstwieniami, podobnie jak

historyczna, XIX-wieczna zabudowa folwarczna. Wieś ma charakter kolonii mieszkalnej o rozproszonej i swobodnej kompozycji, złożonej z niewielkich domów mieszkalnych z 1. 30-tych XX w. oraz współczesnych bloków. Przy szosie, ulokowany jest ciąg bloków. Park w typie założenia leśnego z centralną aleją, wytyczoną w osi dworu, prowadzącą do Zalewu Szczecińskiego. Na północnym skraju parku, bezpośrednio przy szosie, ulokowany jest kompleks budynków dawnej szkoły Wermachtu lub SS; budynek główny o wielkokubaturowej formie, murowano/ryglowy, stanowi element zabudowy o wartościach kulturowych i zabytkowych. Cmentarz poewangelicki (śródpolny) uległ częściowemu zatarciu.

Gąsierzyno

Pierwotnie była to wieś o założeniu ulicowo-placowym. Główny układ przestrzenny oraz kolonia południowa wytyczone były wzdłuż drogi do Stepnicy. Układ przestrzenny miał formę zbliżoną do widlicy. Pośrodku wsi, przy skrzyżowaniu dróg wiejskich, posadowiony był kościół z przyległym cmentarzem; drugi (XIX-wieczny) cmentarz usytuowany był po północno-wschodniej stronie wsi. Współcześnie wieś o czytelnym, aczkolwiek historycznie przekształconym, układzie przestrzennym (w formie wielodrożnicy), tożsamym z XIX-wiecznymi przekazami kartograficznymi.

Kościół wyburzony po 1945 r.; cmentarz silnie zarośnięty, ze śladowo zachowanymi fundamentami nagrobków i grochochrzewami.

Jarszewko

Historycznie wieś o nieregularnym założeniu ulicowym, wytyczonym na osi W - E (bezpośrednio po zachodniej stronie szosy Stepnica - Wolin), z promienistym układem dróg polnych na obu krańcach wsi. Układ przestrzenny o kompozycji zwartej, ukształtowanej w sposób osiowy; pierzeje (ciąg frontowych elewacji budynków ustawionych w szeregu po jednej stronie ulicy) w pełni wykształcone, szczelnie zabudowane.

Współcześnie pierwotny, ulicowy układ przestrzenny uległ przekształceniu w formę niewielkiej wielodrożnicy, wzdłuż historycznych ciągów komunikacyjnych. Pierzeje o luźnej, swobodnej zabudowie, z licznymi ubytkami, całość tworzy chaotyczny układ przestrzenny, bez wyrazu, bez wartości kulturowych.

Kopice

Pierwotnie wieś o nieregularnym (aczkolwiek zwartym, skupionym) założeniu wielodrożnicowym, w typie tzw. Haufendorf, bez wyraźniej osi kompozycyjnej. Należy przypuszczać, iż pierwotnie była to wieś ulicowo-placowa z kościołem w części południowej, która od XVIII w. uległa przekształceniu (rozbudowie) w formę wielodrożnicową.

W północnej części wsi w obrębie stref zabudowy usytuowany był duży cmentarz. Współcześnie pierwotny - historycznie ukształtowany - wielodrożnicowy układ przestrzenny uległ częściowemu zatarciu; niektóre ciągi komunikacyjno-przestrzenne zostały całkowicie zniszczone.

Kościół wyburzony po 1945 r. Cmentarz przykościelny bez śladów nagrobków, ze szpalerem lip i pojedynczymi wierzbami. Cmentarz północny o czytelnym układzie, z aleją lipową i pojedynczymi dębami, ze śladami XIX-wiecznych nagrobków; kaplica cmentarna zburzona w latach 50-tych XX w.

Łąka

Pierwotna forma wsi nieznana; wg przekazów historycznych osada rozlokowana była nad brzegiem Zatoki Skoszewskiej. W XIX w., po pożarze w 1867 r. (spłonęły dwa folwarki), wieś miała formę krótkiej ulicówki, wytyczonej na osi W - E, prostopadle do drogi Stepnica - Wolin. Folwark ulokowany był w zachodniej części wsi, po północnej stronie drogi, o założeniu w formie podkowy z parkiem od północy.

Obecnie historyczna (XIX-wieczna) forma przestrzenna uległa przekształceniu w wyniku przeorientowania układu równoleżnikowego na południkowy (o nieregularnym kształcie, zbliżonym do widlicy). Całość bez wartości kulturowych, zdewaloryzowana i wtórnie przeinwestowana. W północnej części wsi, po północnej stronie drogi rozlokowany jest dawny folwark; obecnie o swobodnej (rozproszonej) kompozycji przestrzennej. Dwór wyburzony po 1945 r. Park o czytelnym (pierwotnym) granicach z elementami starodrzewu.

Miłowo

Pierwotnie układ przestrzenny w formie krótkiej, zwartej ulicówki, wytyczonej na osi S W - N E. Z uwagi na okalające bagna, nieliczne drogi polne przebiegały wzdłuż grobli. Zabudowa zwarta, nieznacznie zróżnicowana, rozlokowana po obu stronach

drogi. Droga wiejska obsadzona pojedynczymi kasztanowcami i jesionami, które posadzone są na froncie zagród.

Racimierz

Pierwotnie wieś o założeniu rzędownym, wytyczonym na osi północ-południe, następnie rozbudowana w wielodrożnicę o kształcie zbliżonym do krzyża. Według XIX-wiecznych przekazów kartograficznych główny układ przestrzenny rozlokowany był po zachodniej stronie południkowego ciągu komunikacyjnego. Po wschodniej stronie drogi (w części południowej) ulokowany był kościół (staroluterańska kaplica z 1860 r.) oraz dwa wiatraki na niewielkim wzgórzu.

W obecnych czasach układ przestrzenny o pierwotnej, historycznie wykształconej kompozycji - w typie ulicówki rozbudowanej w stronę wielodrożnicy. Drogi wiejskie bez zadrzewienia; przed pierzejami niewielkie ogródki.

Stepnica

Należy przypuszczać, iż pierwotnie (w średniowieczu) Stepnica została założona jako ulicówka z cechami owalnicą, rozlokowana na osi NW-SE (po południowej stronie rzeki Gowenicy, równoległe do linii brzegowej Zalewu); pośrodku miejscowości było niewielkie nawsie z kościołem. Nowożytna forma przestrzenna ukształtowana została w pół. XVIII w. (po wielkim pożarze w 1739 r.), kiedy to osadę poddano regulacji - wokół kościoła utworzono kwadratowy plac, a głównej ulicy nadano jednakową szerokość; następnie miejscowość ewoluowała w kierunku wielodrożnicy. Wg XIX-wiecznych przekazów kartograficznych Stepnica miała formę zwartej wielodrożnicy, o kształcie zbliżonym do widlicy.

Stepnica posiadała dobrze rozwiniętą sieć drożną z licznymi drogami polnymi - po południowej i wschodniej stronie osady. We wschodniej części miejscowości, po południowej stronie kościoła założony był duży, prostokątny cmentarz.

Stepnica to obecnie miasto będące siedzibą gminy o założeniu w formie historycznie przekształconej wielodrożnicy, z czytelnym (pierwotnym) układem owalnicowym, wytyczonym na osi NW-SE.

Stepniczka

Pierwotna forma wsi nieznana; być może był to niewielki, zwarty przysiółek, ulokowany między dwiema rzeczkami. Według XIX-wiecznych przekazów kartograficznych wieś miała formę wielodroźnicy, o kształcie zbliżonym do nieregularnej widlicy, z promienistym układem krótkich i nieprzejezdnych dróg pośrodku układu. Wieś o niejednorodnej kompozycji przestrzennej. W centrum wsi zabudowa zwarta, rozlokowana w krótkich pierzejach (ciągach frontowych elewacji budynków ustawionych w szeregu po jednej stronie ulicy) - wzdłuż promienistego układu dróg. Na północ od wsi, przy drodze do Wolina, założony był cmentarz.

Kościół wyburzony po 1945 r.; plac wytyczony przez starodrzew dębowy z kamiennym obeliskiem.

Widzieńsko

Należy przypuszczać, iż pierwotnie był to niewielki przysiółek z młynem, rozlokowany po obu stronach rzeki. Następnie wieś ewoluowała w kierunku ulicówki, wytyczonej na osi SE - NW (równoległe do linii brzegowej rzeki). Wg XIX-wiecznych przekazów kartograficznych wieś miała formę nieregularnej ulicówki, o zróżnicowanej kompozycji przestrzennej i luźnej (swobodnej) zabudowie.

Obecnie historyczny, ulicowy układ przestrzenny o pierwotnej kompozycji z nieregularną zabudową, zróżnicowaną pod względem typologicznym, materiałowym i chronologicznym.

Młyn wyburzony po 1945 r. Pośrodku wsi, bezpośrednio nad rzeką, zachowała się pierwotna, ryglowa leśniczówka (zaadoptowana jako Dom Pracy Twórczej obecnie własność prywatna), stanowiąca element zabudowy o wartościach zabytkowych.

Zielonczyn

Pierwotnie była to niewielka (krótka) rzędówka, rozlokowana po wschodniej stronie drogi, w bezpośrednim sąsiedztwie jeziora i wzgórza. Na południowym skraju wsi, u podnóża góry, założony był niewielki cmentarz. W latach 20-tych XX w., po zachodniej stronie wsi (wzdłuż drogi SE - NW), wytyczono zwartą kolonię rolniczą w formie zwartej rzędówki. Obecnie pierwotny, południkowy układ przestrzenny uległ częściowemu zatarciu, przekształcony w luźną ulicówkę z licznymi ubytkami i pustkami. Zabudowa bez wartości kulturowych, ale stanowi przykład jednorodnej kompozycji przestrzennej XX-wiecznej kolonii rolniczej.

Żarnowo

W historycznej formie wsi miało założenie owalnicowe, wytyczone na osi NW-SE (na niewielkim wyniesieniu terenu), pomiędzy dwiema drogami w kierunku Wolina. Według XIX-wiecznych przekazów kartograficznych wieś rozwinęła się w kierunku południowym (przy drodze do Stepnicy), przybierając formę wielodrożnicy. Główny układ przestrzenny zachowywał pierwotne założenie owalnicowe, z centralnie posadowionym kościołem. Zabudowa w tej części wsi zwarta, rozłokowana po obu stronach drogi, typologicznie zróżnicowana, odzwierciedlająca historycznie ukształtowane podziały własnościowe. Pośrodku tego układu posadowiony jest murowany, neogotycki kościół z połowy XIX w. (dominanta architektoniczna); działka kościelna ogrodzona wysokim murem ceglany. Po zachodniej stronie kościoła niewielki plac obsadzony dębami, z centralnie usytuowanym obeliskiem ku czci ofiar I wojny światowej.

W południowej części wsi, między ul. Studencką, a Kościelną usytuowany jest duży, czworoboczny cmentarz, z krzyżowym układem alei lipowo - klonowych oraz elementami historycznej nekropolii (fundamenty nagrobków). Teren cmentarza poszerzony o współczesną nekropolię, założoną w 1958 r.

Żarnówko

Należy przypuszczać, iż pierwotnie wieś miała formę regularnej rzędówki, wytyczonej w kształcie litery "L". Wg XIX-wiecznych przekazów kartograficznych Żarnówko składało się z dwóch układów rzędowych, wytyczonych po zachodniej stronie drogi Stepnica - Wolin. Część zachodnia o regularnym rozplanowaniu, ze zwartą (typologicznie jednorodną) zabudową; na południe od tego układu usytuowana była duża, wielobudynkowa zagroda (być może folwark).

Obecnie wieś ma formę złożoną z dwóch, nieregularnych układów ulicowych. Część zachodnia o kompozycji luźnej, swobodnej. Zabudowa rozproszona, zorientowana do nieregularnie wytyczonej (krętej) drogi gruntowej.

Cmentarze oraz założenia zieleni komponowanej

Charakterystyczną cechą dla terenów gminy Stepnica jest obecność licznych cmentarzy, które zostały wpisane do gminnej ewidencji zabytków. Są to nekropolie

różnych wyznań – katolickie, poewangelickie oraz żydowskie. Niestety tylko nieliczne z nich zachowały walory zabytkowe a niektóre są zupełnie nieczytelne w terenie.

Warto zauważyć, że dawne ewangelickie cmentarze obecne były niemal we wszystkich historycznych miejscowościach, niekiedy stanowią jedyne ślady nieistniejących już osad. Większość z nich powstała około poł. XIX w. powstało wiele cmentarzy ewangelickich, z których większość została opuszczona po II wojnie światowej i uległa daleko idącej dewastacji. Kilka z nich jest czynna i funkcjonuje jako cmentarze komunalne (np. w Stepnicy czy Żarnowie). Na zamkniętych cmentarzach wskutek braku bieżącej pielęgnacji zatarciu uległa pierwotna kompozycja założeń, a nierzadko nie są również czytelne ich historyczne granice. Obrazu zniszczeń dopełniła dewastacja grobów. Tylko na nielicznych nekropoliach zachowały się fragmenty kamiennych nagrobków i żeliwnych krzyży, przeważnie przetrwał w lepszym lub gorszym stanie zabytkowy starodrzew. W kilku przypadkach doszło do całkowitego zatarcia śladów dawnych założeń cmentarnych, których nie można rozpoznać w terenie. Do dzisiaj przetrwały również pozostałości dawnych cmentarzy przykościelnych położone w otoczeniu zniszczonych w 1945 roku kościołów, porośniętych zazwyczaj starodrzewem, ulegającym jednak stopniowej degradacji.

Należy podkreślić, że władze Gminy wraz z mieszkańcami, także przy udziale dzieci i młodzieży, podejmują działania zmierzające do rewitalizacji historycznych cmentarzy, uporządkowania nagrobków czy płyt nagrobnych oraz utworzenia lapidariów. Działania te zostały zapisane do realizacji w niniejszym programie.

Ciekawym elementem, charakterystycznym dla całego regionu, są również przydrożne aleje, położone zwykle wzdłuż dawnych dróg wiejskich oraz prowadzące niekiedy do cmentarzy oraz dawnych założeń dworsko-folwarcznych. W kilku miejscowościach gminy zachowały się również zabytkowe parki (np. w Czarnocinie czy Bogusławiu), choć są one zazwyczaj w dużej mierze przekształcone i ze względu na brak bieżącej pielęgnacji ulegają dewaloryzacji.

Zespoły folwarczne oraz architektura rezydencjonalna

Na terenie gminy nie przetrwały większe zespoły folwarczne, zostały one mocno przekształcone w okresie powojennym, czego przykładem jest choćby założenie folwarczne w Czarnocinie (wraz z dawną kolonią mieszkalną), które zostało zdewaloryzowane wskutek umiejscowienia współczesnych form zabudowy

mieszkalnej i gospodarczej. Interesujący jest natomiast kompleks dawnej szkoły Wehrmachtu lub SS, który utrzymał walory zabytkowe.

Nieco lepiej zachował się dawny folwark w dawnej wsi Bogusławie, jednak i tutaj w otoczeniu historycznych obiektów powstał szereg budynków gospodarczych o współczesnym charakterze. Zachował się tu dwór z lat 20-tych XX wieku, stanowiący jeden z cenniejszych obiektów z terenu gminy.

6.3 ZABYTKI WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH

Najważniejszą formą ochrony konserwatorskiej, skutkującą pełną ochroną prawną zabytkowego obiektu na mocy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest wpis do rejestru zabytków. Rejestr zabytków, zgodnie z właściwością miejscową prowadzą wojewódzcy konserwatorzy zabytków. Dla terenu gminy Stepnica rejestr zabytków prowadzi Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Rejestr zabytków prowadzony jest osobno dla zabytków nieruchomych (księga rejestru „A”), zabytków ruchomych (księga rejestru „B”) i zabytków archeologicznych (księga rejestru „C”). Zabytek spełniający kryteria ustawowe jest wpisywany do rejestru każdorazowo na podstawie decyzji administracyjnej wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, określającej przedmiot i zakres wpisu.

Na terenie gminy Stepnica do rejestru zabytków nieruchomych wpisane są 4 obiekty i zespoły obiektów.

WYKAZ OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Miejscowość	Obiekt	Numer	Data	Nr decyzji
Stepnica	Kościół św. Jacka	1264	1963-12-05	Kl.20/41/63
Miłowo	Budynek mieszkalny nr 28	1262	1992-02-10	PSOZ/Sz- n/III/5340/15/92
Widzieńsko	Leśniczówka (zespół)	1523	1972-03-24	Kl.I.6801/1/72
Widzieńsko	założenie d.	1523	1992-11-18	PSOZ/Sz-

	leśnictwa (teren)		n/III/5340/88/92
--	-------------------	--	------------------

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie

6.4 ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Zabytki ruchome, wpisane do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego decyzją nr 1308/2012 z dnia 2.11.2012 r.,

- 1. Ołtarz , dawniej ambonowy,**
- 2. Rzeźba - anioł (w zwieńczeniu ołtarza, dawniej ambonowego),**
- 3. Korpus ambony (z ołtarza dawniej ambonowego),**

W celu zapoznania się z dokładniejszymi informacjami nt. rejestru zabytków ruchomych należy skontaktować się z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Szczecinie.

6.5 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Zgodnie z treścią art. 3 pkt. 4 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem. W świetle tej definicji zabytkiem archeologicznym jest nie tylko konkretny zabytek ruchomy, lecz przede wszystkim obszar występowania nawarstwień kulturowych, czyli warstw tworzących się w wyniku użytkowania przez człowieka danego terenu, w którym te zabytki mogą występować. W terminologii archeologicznej i konserwatorskiej nieruchomy zabytek archeologiczny zwany jest stanowiskiem archeologicznym. Układ oraz wzajemne relacje nawarstwień (stratyfikacja) na stanowisku archeologicznym są źródłem wiedzy o historii danego miejsca i stanowią też kluczową rolę w określaniu chronologii zalegających w nich poszczególnych ruchomych zabytków archeologicznych.

Stanowiska archeologiczne jako istotny element dziedzictwa oraz krajobrazu kulturowego podlegają ochronie na mocy przepisów prawa międzynarodowego (Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego, Europejska Konwencja Krajobrazowa) i tworzonego w ich duchu prawa krajowego (m.in. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi), które zobowiązują do ich trwałego zachowania (jeśli to możliwe – na miejscu), uwzględnienia zadań ochronnych w procesie planowania przestrzennego, a jeśli niemożliwa jest trwała ochrona – metodycznego przebadania i zadokumentowania warstw kulturowych (warstw tworzących się w trakcie użytkowania przez człowieka danego terenu) oraz zakonserwowania i zabezpieczenia pozyskanych archeologicznych zabytków ruchomych.

Do trwałego zachowania dziedzictwa archeologicznego zobowiązuje przede wszystkim Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego, której zapis art. 4 pkt. II mówi, że każda strona zobowiązuje się do stosowania środków fizycznej ochrony dziedzictwa archeologicznego zapewniając, stosownie do okoliczności, konserwację i zachowanie dziedzictwa archeologicznego, jeżeli jest to możliwe na miejscu. Mając na uwadze fakt, iż zgodnie z art. 91 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483 z późn. zm.) ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy, oraz że Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego została ratyfikowana przez stronę polską i wprowadzona do krajowego obrotu prawnego (Dz.

U. z 1996 r. nr 120 poz. 564), ochrona dziedzictwa archeologicznego w miejscu występowania jest obowiązkiem ustawowym.

Do trwałego zachowania powinny zostać przeznaczone przede wszystkim stanowiska archeologiczne o dużej wartości naukowej, objęte wpisem do rejestru zabytków oraz wszystkie stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej (bez względu na prawną formę ochrony), które oprócz wartości naukowej posiadają także duże znaczenie ekspozycyjne wzbogacające krajobraz kulturowy i będące trwałą naziemnym świadectwem życia i działania populacji minionych epok. W ich obrębie powinny być dozwolone jedynie niezbędne prace zabezpieczające, konserwujące, rewaloryzacyjne oraz naukowo-badawcze przy zachowaniu przepisów odrębnych. Zagospodarowanie stanowisk o własnej formie terenowej na cele użytkowe (turystyczne, rekreacyjne, dydaktyczne) powinno być dopuszczalne jedynie przy uwzględnieniu ich historycznego kontekstu oraz we współpracy z właściwym organem ochrony zabytków, na zasadach określonych przepisami odrębnymi.

Osobną grupę stanowią stanowiska płaskie nieobjęte wpisem do rejestru zabytków. Podstawowym zagrożeniem dla tych stanowisk są działania inwestycyjne i gospodarcze wiążące się z pracami ziemnymi, które powodują nieodwracalne zniszczenie nawarstwień kulturowych oraz zalegających w nich ruchomych zabytków archeologicznych. W celu ochrony przed nieodwracalną utratą dziedzictwa kulturowego, działania inwazyjne należy poprzedzić badaniami ratowniczymi, w trakcie których warstwy kulturowe podlegają zadokumentowaniu, a zabytki ruchome – zabezpieczeniu i konserwacji. Zgodnie bowiem z art. 31 ust. 1a pkt. 2 cyt. Ustawy osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego, jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków.

Istotnym narzędziem ochrony zabytków, w tym archeologicznych, są dokumenty planistyczne m.in. takie jak studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz tworzone na ich bazie plany miejscowe. Przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w połączeniu z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z jej aktami wykonawczymi dają szerokie uprawnienia organom administracji publicznej do wprowadzania zadań ochronnych. Zgodnie z art. 18 ust. 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad

zabytkami, ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Zgodnie z art. 18 ust. 2 cyt. Ustawy, w koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

1. uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
2. określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
3. ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Z kolei art. 19 ust. 3 cyt. ustawy mówi, że w studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków. Przepisy te korespondują z §4 pkt. 6 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r. nr 118 poz. 1233) oraz §4 pkt. 4 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. z 2003 r. nr 164 poz. 1587). Przepisy te można i należy wykorzystywać między innymi zakazując zabudowy lub prowadzenia działalności inwestycyjnej i gospodarczej na wybranych stanowiskach archeologicznych, powołując się na wspomniane wytyczne prawa międzynarodowego, zobowiązującego do możliwie najczęstszej ich trwałej miejscowej ochrony.

Przeznaczenie poszczególnych terenów musi uwzględniać potrzebę ochrony zabytków archeologicznych. Tereny występowania stanowisk archeologicznych

o własnej formie terenowej lub wpisanych do rejestru zabytków nie mogą być przeznaczane pod jakąkolwiek działalność budowlaną, inwestycyjną czy gospodarczą (w tym rolną). W szczególności obszary występowania stanowisk archeologicznych o własnej formie terenowej powinny zostać przeznaczone do utworzenia zieleni urządzonej. Należy także zadbać o ich otoczenie, wytyczając odpowiednią strefę ochrony ekspozycji. Tereny, na których występują stanowiska archeologiczne płaskie (bez własnej formy terenowej), nieobjęte wpisem do rejestru zabytków mogą zostać przeznaczone pod działalność budowlaną, inwestycyjną i gospodarczą z zachowaniem odpowiednich przepisów odrębnych dotyczących prowadzenia niezbędnych badań.

W celu skutecznej ochrony zabytków archeologicznych konieczne jest ich ujęcie w gminnej ewidencji zabytków, która stanowi podstawę do dalszych działań ochronnych podejmowanych przez organy administracji publicznej. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych jest niezbędne przede wszystkim dla właściwego wykonywania działań, o których mowa w art. 39 ust. 3 Prawa budowlanego. Zgodnie z tym przepisem, w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Procedura taka pozwala na kontrolę konserwatorską zamierzeń inwestycyjnych.

Wykaz stanowisk wpisanych do gminnej ewidencji zabytków znajduje się na końcu opracowania

6.6 USTALENIA OCHRONY W MIEJSCOWYCH PLANACH ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO I DECYZJACH LOKALIZACYJNYCH

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego stanowią zasadniczy instrument realizacji polityki przestrzennej gminy, także w obszarze ochrony krajobrazu kulturowego, w tym zabytkowych układów przestrzennych, poszczególnych zespołów zabudowy zabytkowej i pojedynczych zabytków nieruchomości. Forma i zakres ustaleń ochronnych określone są na etapie wniosków do miejscowych planów zagospodarowania, sporządzanych przy udziale wojewódzkiego konserwatora zabytków uczestniczącego w procedurze planistycznej.

Ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru oraz innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków uwzględnia się również

w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Projekty powyższych decyzji podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zapisy dotyczące ochrony konserwatorskiej uwzględniono w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie gminy Stepnica. Większość z obowiązujących planów dotyczy jednak głównie obszarów niezainwestowanych, przeznaczonych pod inwestycje o charakterze przemysłowym lub obszarów nowej zabudowy mieszkaniowej.

6.7 ZABYTKI W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Ponadto obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków uwzględnia się obok zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z art. 22 ust. 4 i 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- zabytki nieruchome, wpisane do rejestru;
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków oraz zabytków ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków (wez) pozostaje w kompetencjach wojewódzkiego konserwatora zabytków i automatycznie, z mocy prawa, staje się częścią gminnej ewidencji zabytków. Natomiast wyznaczenie innych zabytków nieruchomości z terenu gminy należy do kompetencji burmistrza w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Gminna ewidencja zabytków jest prowadzona przez burmistrza w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy. Sposób prowadzenia gminnej ewidencji zabytków oraz wzór karty adresowej zabytku nieruchomego ujętego

w gminnej ewidencji zabytków określa rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661).

Gminna ewidencja zabytków gminy Stepnica obejmuje zabytki nieruchome, przede wszystkim zabudowę mieszkalną, użyteczności publicznej i sakralną a także cmentarze, zieleń komponowaną i stanowiska archeologiczne. Jest zbiorem otwartym i może ulegać modyfikacjom i rozszerzeniu, w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Powinna być okresowo weryfikowana z uwagi na rozbiórki obiektów, czy efekty remontów wykonywanych bez uzgodnień z wcz (prace objęte zgłoszeniem nie wymagają uzgodnień z wcz), powodujące np. zmianę bryły budynku, istotną zmianę kompozycji elewacji, likwidację zabytkowego detalu architektonicznego, docieplenia, otynkowanie ceglanych elewacji itp. Uzupełnienia wymagają także zmiany stanu prawnego: wpis do rejestru zabytków, wojewódzkiej ewidencji zabytków czy ustanowienie parku kulturowego.

Zmiany geoz nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami. Te dokumenty powinny w kolejnych edycjach uwzględniać zmiany w gminnej ewidencji zabytków.

Należy zaznaczyć, że wprowadzie gminna ewidencja zabytków, sama w sobie, nie jest wymieniona jako jedna z form ochrony zabytków, jednak ujęte w niej obiekty podlegają szczególnej procedurze kontroli administracyjnej prowadzonej przez organy administracji konserwatorskiej. Zgodnie z art. 53 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, projekty decyzji lokalizacyjnych podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do obszarów i obiektów objętych formami ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Ponadto art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane stanowi, że w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Wykaz zabytków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków znajduje się na
końcu opracowania

6.5 ZABYTKI O NAJWYŻSZYM ZNACZENIU DLA GMINY

Kościół parafialny pw. św. Jacka Odrowąża – datowany na 1741 r.

Średniowieczny kościół w Stepnicy został zniszczony przez pożar w 1564r. Wzniesiona na jego miejscu świątynia przetrwała do pierwszej połowy XVIII w., kiedy to została rozebrana. Wkrótce zaczęto wznosić nowy kościół lecz w czasie prac budowlanych, wybuchł pożar, który zniszczył wznoszona świątynię. Kolejny kościół w Stepnicy zbudowano w technice ryglowej na planie równoramiennej krzyża w 1741r. – przetrwał on do naszych czasów. Jest on budowlą o konstrukcji ryglowej, otynkowaną w 1840 r., na planie greckiego (równoramiennej) krzyża. Całkowita długość ramion wynosi 19m (długość każdego z ramion po 4,5m, szerokość 10m. Wnętrze świątyni przykrywa podwyższony, odeskowany strop. Wyposażenie wnętrza jest barokowe: ołtarz i ambona z 1740 r., emporie boczne i chóru oraz ławki z XVIII w. Wcześniej posiadała barokowy hełm, który spłonął w pożarze wieży w 1997 r. Obecnie wieża została odbudowana. Świątynia przykryta jest podwyższonym i odeskowanym stropem. Wewnątrz, częściowo przebudowany, barokowy, ołtarz ambonowy (kosz ambony został odjęty od ołtarza i umocowany do bocznej ściany prezbiterium, baldachim ambony pozostał przy ołtarzu). Na emporze zdekompletowany prospekt organowy. W kościele zachowały się drewniane emporie boczne, empora chórowa oraz ławki z połowy XVIII w.

Budynek mieszkalny wraz z przyległym terenem w Miłowie – datowany na 1820r.

Pierwotnie była to karczma, później przebudowano na dwurodzinny budynek mieszkalny. Przebudowy dokonano po połowie XIX w. Ustawiony kalenicowo bezpośrednio przy drodze. Konstrukcja ścian ryglowa, podwaliny dębowe, szkielet modrzewiowy, wypełnienie z cegły ceramicznej. Obecnie budynek jest w bardzo złym stanie, stanowi on jednak własność prywatną i bardzo trudne jest wyegzekwowanie poprawy stanu technicznego zabytku, jednakże został ogrodzony od drogi.

Budynek mieszkalny- (leśniczówka) i gospodarczy (inwentarski) oraz teren całej posesji w Widzieńsku – datowany na XVIII w.

Budynek został wzniesiony w 1829 r., jako siedziba nadleśnictwa. Leśniczówka w Widzieńsku (Hohenbrück) wzmiankowana była w 1751 r. W połowie XIX w. obszar

leśny administrowany przez nadleśnictwo Widzieńsko miał powierzchnię ok. 20,5 tys. mórg. Pod koniec XIX w. siedzibę nadleśnictwa przeniesiono do nowego obiektu, a ryglowy budynek pełnił funkcje mieszkalne. Po 1945 r. obiekt ponownie był użytkowany przez Administrację Lasów Państwowych, a następnie Fabrykę Wełny Drzewnej. Od 1972 r. stanowi własność prywatną, zaadaptowany na dom pracy twórczej. Obecnie użytkowany na cele turystyczno-wypoczynkowe („Stara Leśniczówka”).

Leśniczówka jest zlokalizowana w południowej części wsi, po zachodniej stronie drogi. Działka siedliskowa rozplanowana w zakolu rzeki Gowienicy, z centralnie posadowionym budynkiem leśniczówki, zorientowanym kalenicowo do drogi. Budynek o pierwotnej formie architektonicznej i wystroju oraz cechach warsztatu budowlanego, nawiązujących do budownictwa ludowego. Dom założony jest na planie prostokąta (19,5 x 11,2 m), z dwoma wejściami w ścianach długich. Jest to budynek parterowy, podpiwniczony, z użytkowym (mieszkalnym) poddaszem, nakryty dachem naczółkowym z wystawką i lukarnami w formie „wolicz oczu”. Ściany osadzone są na kamiennym (wysokim) cokole, wykonane są w konstrukcji ryglowej z ceglanym wypełnieniem oraz tynkowanymi i bielonymi polami międzyryglowymi. Drewniany szkielet konstrukcyjny składa się z rytmicznie rozmieszczonych słupów, osadzonych dołem na podwalinach, górą spiętych oczepami i połączonych trzema poziomami rygli; w kwaterach przynaróżnych ukośne zastrzały. Piwnice o ścianach kamienno-ceglanych, nakryte sklepieniami kolebkowymi. Stropy nad kondygnacjami mieszkalnymi drewniane, belkowe, z deskowym pułapem i tynkowane. Dach o konstrukcji krokwiowo-jętkowej z obustronnymi podporami stolcowymi, kryty dachówką karpiówką - w „koronkę”. Elewacje o pierwotnej kompozycji i wystroju, akcentowane „rysunkiem” drewnianego szkieletu konstrukcyjnego oraz czarno-białą szachownicą. Fasada ośmioosiowa, rytmiczna, zwieńczona czteroosiową wystawką. Elewacja tylna pięcioosiowa, regularna; elewacje szczytowe jedno i dwuosiowe. Rozplanowanie wnętrza w układzie dwutraktowym, z przelotowym korytarzem na osi krótkiej oraz przechodnimi pomieszczeniami. Wystrój wnętrza o współczesnej aranżacji, z odsłoniętymi elementami ryglowej konstrukcji ścian.

6.6 ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia

na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości. Dziedzictwo niematerialne obejmuje także przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów, takie jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, a także rzemiosła.

Zerwanie tradycji lokalnej związane jest z pełną wymianą ludności po 1945 roku. W tym czasie nastąpiła zmiana lub powrót do słowiańskich korzeni nazewnictwa topograficznego i osadniczego, sytuacja ta nie sprzyja kontynuacji wielowiekowych tradycji historycznych.

Wraz z pamięcią dawnych mieszkańców odeszły przekazy związane z tradycją historyczną. Świadomość dawnych traktów handlowych, barwnego życia właścicieli majątków odeszła wraz z niemieckojęzycznymi mieszkańcami. Wskazane jest podkreślenie odmienności historycznej gminy, jej związków z Pomorzem Zachodnim i średniowiecznymi oraz nowożytnymi tradycjami. W obecnym okresie giną liczne tradycyjne zajęcia związane z rolnictwem i lokalnym przetwórstwem, niepotrzebne budynki gospodarcze popadają w ruinę. Ze względu na wartość, jaką niekiedy przedstawiają, wskazane jest utrzymywanie nazw budynków i miejsc po nich w dokumentach administracyjnych.

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę SWOT.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Korzystne położenie Gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki • Dobra drogowa dostępność komunikacyjna, • Niewielka odległość od siedziby 	<ul style="list-style-type: none"> • Zaniedbania w zakresie stanu technicznego części obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków • Niekontrolowane przebudowy i

<p>województwa – Szczecina</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bezpośrednie sąsiedztwo Zalewu Szczecińskiego • Występowanie wodnych szlaków dostępnych dla kajakarzy i wędkarzy • Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej • Interesujące obiekty zabytkowe • Różnorodność zabudowy, która częściowo zachowała historyczny charakter • Szlaki turystyczne przebiegające przez teren Gminy • Wykorzystywanie funduszy unijnych • Zainteresowanie historią i kulturą regionu wśród władz Gminy • Odbywające się regularnie imprezy kulturalne • Czystość środowiska naturalnego oraz występowanie obszarów chronionych • Często aktualizowana strona internetowa Gminy 	<p>rozbiórki obiektów zabytkowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trudności finansowe właścicieli obiektów zabytkowych • Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego • Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych • Niezbyt dobra jakość części dróg kołowych • Intensywny ruch kołowy w sezonie letnim • Sezonowość turystyki • Niezbyt dobrze rozwinięta infrastruktura turystyczna oraz niewielka liczba miejsc noclegowych • Migracje rdzennej ludności oraz napływ nowych mieszkańców powodujące zanik lokalnych tradycji regionalnych • Problemy z utrzymaniem tradycji lokalnych związane ze zmianą przynależności państwowej terenów Gminy po II wojnie światowej
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie środków budżetowych na działania związane z ochroną zabytków • Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków • Szersza promocja walorów kulturowych Gminy • Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki budynków • Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne • Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby • Rozwój szlaków turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do historycznego charakteru • Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych • Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remoncie obiektów zabytkowych • Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska • Zwiększony ruch turystyczny

<p>opartych na dziedzictwie kulturowym regionu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk) • Powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych w sferze dziedzictwa kulturowego • Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych • Komplementarność Programu Gminnego z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Zachodniopomorskiego 	<p>powodujący degradację substancji zabytkowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów • Częściowy zanik tradycji i tożsamości lokalnej, związany ze zmianą stylu życia oraz napływem nowych mieszkańców • Brak wsparcia władz państwowych w wielu aspektach polityki samorządowej • Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego • Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych • Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe • Akty wandalizmu
--	---

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY STEPNICA

Gminny Program Opieki nad Zabytkami formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami z terenu Gminy. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów Gminy i charakter jego dziedzictwa kulturowego, są zgodne z celami wskazanymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a także komplementarne w stosunku do pozostałych dokumentów strategicznych.

1. Dbalność o ład przestrzenny i krajobraz kulturowy w Gminie

Polityka przestrzenna gminy powinna być zgodna z zasadami ochrony dziedzictwa kulturowego, w celu jak najlepszego zachowania obiektów zabytkowych. Odbywać się to będzie poprzez:

- ścisłe powiązanie działań przy obiektach zabytkowych z dokumentami planistycznymi gminy, takimi jak miejscowe plany zagospodarowania

- przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz innymi dokumentami programowymi;
- odpowiednią konserwację zabytkowej zieleni stanowiącej krajobraz kulturowy gminy;
 - pielęgnację cmentarzy i miejsc pamięci wpisanych do gminnej ewidencji zabytków;
 - realizację zasad ochrony konserwatorskiej w odniesieniu do historycznych elementów układu przestrzennego Stepnicy oraz miejscowości wiejskich;

2. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków

W perspektywie na lata 2018-2021 gmina kontynuować będzie działania związane z aktualizacją zasobu gminnej ewidencji zabytków, polegające przede wszystkim na prowadzeniu rozpoznania i wprowadzaniu do kart ewidencyjnych zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów. Proces ten będzie na bieżąco konsultowany z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Na miarę środków finansowych przewiduje się również inwentaryzację stanowisk archeologicznych, obiektów małej architektury, takich jak kapliczki przydrożne, krzyże, czy też obiekty infrastruktury technicznej (trafostacje, obiekty kolejowe itp.). W razie konieczności szczególnej ochrony obiektów zabytkowych przewiduje się też działania mające na celu zgłaszania zabytków typowanych do wpisu do rejestru zabytków.

3. Odpowiednia ekspozycja i promocja najcenniejszych obiektów

W celu przyciągnięcia turystów na teren gminy niezbędne są działania poprawiające dostęp i atrakcyjność wizualną najcenniejszych obiektów zabytkowych. Wzbogaci to ofertę turystyczną, a także umożliwi tworzenie nowych produktów turystycznych. Przewiduje się następujące działania:

- stworzenie jednolitego systemu identyfikacji wizualnej w postaci oznaczeń, tablic, drogowskazów itp., w tym wykorzystania nowoczesnych technologii informatycznych (np. lokalizacji GPS);
- publikowanie folderów, ulotek oraz innych materiałów przybliżających mieszkańcom i turystom zasoby historyczne gminy;
- atrakcyjne przedstawianie obiektów za pomocą iluminacji, tworzenia punktów widokowych, prezentacji multimedialnych i muzycznych;

- dbanie o zawartość strony internetowej gminy poprzez umieszczenie informacji dotyczących zasobu zabytkowego;
- opracowanie mapy dziedzictwa kulturowego gminy, także z wykorzystaniem systemu informacji przestrzennej.

4. Poprawa estetyki otoczenia obiektów zabytkowych

Gmina Stepnica przeznacza środki budżetowe na poprawę walorów estetycznych w otoczeniu najcenniejszych obiektów zabytkowych z terenu gminy ze szczególnym uwzględnieniem wpisanego do rejestru zabytków kościoła pw. św. Jacka w Stepnicy. Prace rewitalizacyjne obejmować będą następujące działania:

- przeznaczanie środków budżetowych na remont kościoła zgodnie z wnioskami parafii
- zabezpieczenie obiektu przed zawilgoceniem np. poprzez osuszanie ścian itp.;
- zagospodarowanie terenu w bezpośrednim otoczeniu kościoła poprzez bieżącą pielęgnację zieleni, uporządkowanie terenu oraz montaż obiektów małej architektury (np. ławeczek);
- monitoring terenu otaczającego kościół;
- wyeksponowanie walorów kościoła poprzez odpowiednią iluminację;
- dofinansowanie prac restauracyjnych przy zabytkach ruchomych wchodzących w skład wyposażenia kościoła;
- wykonanie tablic informacyjnych celem szerszego udostępnienia historii kościoła dla turystów i mieszkańców.

3. Dbalność o stan zabytkowych cmentarzy wpisanych do gminnej ewidencji zabytków

Teren gminy Stepnica obfituje w nekropolie różnych wyznań. Gmina od lat wspiera działania związane z ich rewaloryzacją, angażując do tego lokalną społeczność oraz organizacje pozarządowe. Gmina realizuje również projekt utworzenia lapidariów na swoim terenie przeznaczając w tym zakresie środki z budżetu. Działania związane z cmentarzami będą kontynuowane w bieżącej perspektywie i zaliczyć do nich należy:

- prowadzenie bieżących prac pielęgnacyjnych na cmentarzach komunalnych w Stepnicy i Żarnowie, będących pod administracją gminy;

- organizacja akcji społecznych, inspirowanie dzieci i młodzieży celem zaangażowania społeczeństwa w rewaloryzację cmentarzy oraz lapidariów;
- uporządkowanie zaniedbanych nagrobków położonych na cmentarzach administrowanych przez gminę;
- kontynuowanie procesu przenoszenia najcenniejszych płyt nagrobnych do lapidariów;
- dofinansowanie z budżetu gminy dla utworzenia i bieżącej administracji lapidariów położonych w Stepnicy i Kopicach;
- stworzenie szlaku cmentarzy gminnych oraz jego promocja

4. Rozwój produktów turystycznych opartych na walorach dziedzictwa kulturowego ze szczególnym uwzględnieniem turystyki jednodniowej i weekendowej

Obiekty historycznego dziedzictwa są jednymi z najistotniejszych elementów strategii promocyjnej gminy. Niezbędne jest zatem tworzenie nowych oraz rozwój istniejących produktów turystycznych przeznaczonych dla odwiedzających gminę turystów. Z racji dobrej dostępności komunikacyjnej gminy skupić się należy w dużej mierze na propozycjach dla turystów przebywających na terenie gminy przez krótszy czas. Do najważniejszych działań gminy w tym zakresie należeć będzie:

- rozwijanie istniejących produktów turystycznych opartych na szlakach turystycznych, kulturowych lub ścieżkach edukacyjnych;
- promocja różnych form turystyki – turystyka piesza, rowerowa, konna, motoryzacyjna;
- tworzenie nowych produktów, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjnych form turystyki bądź aktywności mogących przyciągnąć turystów - np. turystyka eksploracji, geocaching, gry miejskie, gry wojenne;
- organizacja lub kontynuacja organizacji imprez masowych, związanych z lokalnym zasobem zabytkowym i kulturalnym;
- organizacja imprez lokalnego zasięgu, przybliżających mieszkańcom gminy i regionu wartości historyczne gminy;
- postawienie na innowacyjność projektów w celu wyróżnienia się spośród miast konkurencyjnych;
- wykorzystywanie zachowanych układów ruralistycznych jako elementu turystyki kulturowej.

5. Promocja gminy na forum krajowym i zagranicznym

Bardzo ważnym elementem w procesie promowania dziedzictwa kulturowego jest zachowanie odpowiednich zasad public relations. Gmina przyjęła następujące założenia swojej polityki promocyjnej:

- walory zabytkowe i kulturowe są jednym z podstawowych elementów promocji Gminy na różnego rodzaju targach, sympozjach i konferencjach;
- nawiązywanie współpracy w zakresie dobrych praktyk w ramach partnerstwa krajowego i zagranicznego przyczyni się do lepszego wykorzystania zasobów kulturowych gminy;
- udziały w konkursach na najlepiej zadbane zabytki, najciekawszy produkt turystyczny itp. wypromują użytkowników dbających o obiekty zabytkowe;
- współpraca z mediami, zarówno tradycyjnymi, jak i internetowymi przyczyni się do lepszego postrzegania zasad ochrony dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców i turystów.

6. Edukacja społeczeństwa w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego

W celu jak najszerszego przybliżenia zasad ochrony dziedzictwa kulturowego dla mieszkańców gminy planuje się następujące działania:

- wspieranie działalności instytucji kultury i organizacji pozarządowych podejmujących zadania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego;
- organizacja spotkań, mających na celu upowszechnienie wiedzy na temat lokalnego dziedzictwa kulturowego;
- wsparcie akcji mających na celu odrestaurowanie lub uporządkowanie obiektów zabytkowych, cennych z punktu widzenia lokalnej społeczności oraz propagowanie lokalnej kultury i tradycji dziedzictwa kulturowego gminy;
- wprowadzenie elementów przybliżających lokalną kulturę i tradycję w działalność placówek edukacyjnych, kulturalnych, bibliotek, świetlic itp.

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Stepnica powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów. Ze strony gminy Stepnica zadania będą wykonywane bądź wspierane przez gminne jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, placówki kultury – np. biblioteka) oraz Urząd Miejski w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków),
- finansowe (np. udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, środki budżetowe na zadania własne z przeznaczeniem na remonty i modernizacje zabytków będących własnością Gminy, korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie ze środków zagranicznych i krajowych, nagrody, ulgi finansowe),
- społeczne (działania stymulujące np. w zakresie edukacji, promocji, informacji, działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz rozwojem turystyki),
- kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków),
- koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi).

10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art. 87 ust. 1 i ust. 5 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata wójt (burmistrz, prezydent) sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które

przedstawia Radzie Gminy (Miasta). Wskazane jest aby sprawozdania z realizacji Programu były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym np. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach,
- liczba obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych,
- liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami. Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym. Kwestię finansowania określa art. 71 pkt. 2 w/w Ustawy.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

- dotacje ministra kultury oraz programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje wojewódzkie,
- dotacje powiatowe,
- dotacje gminne,
- inne źródła.

Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych (RPO, PROW, Program Infrastruktura i Środowisko)
- Fundusz Norweski i EOG

12. MISJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY STEPNIKA

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Stepnica jest dokumentem długofalowym, zapisy w nim zawarte powinny być brane pod uwagę we wszelkich działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na terenie gminy. Konsekwentna realizacja założeń Programu przyczyni się do poprawy jakości środowiska kulturowego, wzrostu nakładów finansowych na inwestycje związane z obiektami zabytkowymi (zarówno w przypadku osób prywatnych, administracji publicznej, jak i organizacji pozarządowych), szerszej promocji gminy i przyciągnięcia turystów, a także do wzrostu świadomości regionalnej mieszkańców i poprawy ich sytuacji materialnej.

W sporządzanych co cztery lata aktualizacjach Programu powinny znajdować się odniesienia do uaktualnionych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, zawartych w innych dokumentach strategicznych gminy, zwrócić też należy uwagę na wyszczególnienie obowiązujących w danym momencie aktów prawnych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami kładzie szczególny nacisk na wykorzystanie istniejących źródeł finansowania inwestycji związanych z opieką nad zabytkami, intensywne działania w obszarach najbardziej atrakcyjnych historycznie, promocję dziedzictwa kulturowego oraz wypracowanie odpowiednich schematów współpracy administracji samorządowej z właścicielami obiektów zabytkowych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie pomocne narzędzie w ukierunkowaniu polityki gminnej w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy. Wszystkie te elementy przyczynią się do postrzegania gminy Stepnica, jako przyjaznej turystom i inwestorom, dumnej ze swoich walorów zabytkowych oraz dbającej o własne dziedzictwo kulturowe i historyczne.

WYKAZ OBIEKTÓW ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW GMINY STEPNICA

Obiekty nieruchomości z terenu Gminy Stepnica ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Miejscowość	Obiekt	Adres
Bogusławie	zespół folwarczny	
Bogusławie	cmentarz żydowski	
Budzień	cmentarz	
Czarnocin	zespół folwarczny	
Czarnocin	cmentarz	
Gąsierzyno	stodoła	ul. Mickiewicza 11
Gąsierzyno	stodoła	ul. Wojska Polskiego 27
Gąsierzyno	cmentarz	
Gąsierzyno	cmentarz	
Kopice	cmentarz	
Kopice	cmentarz	
Łąka	zespół folwarczny	

Olszanka	leśniczówka	
Olszanka	budynek gospodarczy	leśniczówka
Piaski Małe	stodoła	Piaski Małe 5
Smogory	cmentarz	
Stepnica	chałupa	ul. Krzywoustego 56
Stepnica	budynek gospodarczy	ul. Kościuszki 14
Stepnica	budynek mieszkalny	ul. Krzywoustego 5
Stepnica	stodoła	ul. Leśna 1
Stepnica	Dom mieszkalny (plebania)	ul. Sikorskiego 19
Stepnica	budynek gospodarczy	ul. Sikorskiego 19
Stepnica	budynek mieszkalny	ul. Sikorskiego 27
Stepnica	restauracja	ul. Kościuszki 23
Stepnica	cmentarz komunalny	
Stepnica	cmentarz	
Stepniczka	cmentarz	
Świętowice	cmentarz	
Widzieńsko	chałupa	Widzieńsko nr 2
Widzieńsko	budynek gospodarczy	Widzieńsko nr 2
Widzieńsko	chałupa	Widzieńsko nr 4
Widzieńsko	budynek gospodarczy	Widzieńsko nr 4
Widzieńsko	cmentarz	
Zielonczyn	cmentarz	
Żarnowo	kościół Chrystusa Króla	
Żarnowo	cmentarz komunalny	
Żarnowo	cmentarz	

Obiekty chronione ujęte w gminnej ewidencji:

- **Bogusławie:**

- cmentarz żydowski
- dwór

- **Budzień:**

- cmentarz poewangelicki
- dom mieszkalny nr 15
- **Chełminek (wyspa):**
 - stawa nawigacyjna północna
 - stawa nawigacyjna południowa
 - **Czarnocin:**
 - cmentarz ewangelicki
 - szkoła, ob. Dom mieszkalny nr 2
 - suszarnia pofolwarczna
 - **Gąsierzyno:**
 - cmentarz przykościelny
 - cmentarz poewangelicki ul. Mickiewicza
 - stodoła nr 11
 - dom mieszkalny nr 21 ul. Wojska Polskiego
 - dom mieszkalny nr 2
 - dom mieszkalny nr 5
 - dom mieszkalny nr 6
 - dom mieszkalny nr 9
 - dom mieszkalny nr 20
 - dom mieszkalny nr 27
 - stodoła nr 27
 - dom mieszkalny nr 29
 - dom mieszkalny nr 35
 - **Jarszewko:**
 - dom mieszkalny nr 23
 - **Kopice:**
 - cmentarz przykościelny
 - cmentarz poewangelicki
 - szkoła b. nr
 - dom mieszkalny nr 1
 - dom mieszkalny nr 2
 - dom mieszkalny nr 4
 - dom mieszkalny nr 13
 - bud. Inwentarski nr 30
 - **Krokorzyce:**
 - dom mieszkalny nr 2
 - **Mańków:**
 - stawa nawigacyjna Mańków Dolny

- **Miłowo:**

- dom mieszkalny nr 17
- dom mieszkalny nr 22
- dom mieszkalny nr 31

- **Leśniczówka Olszanka:**

- dom mieszkalny (leśniczówka)
- bud. inwentarsko – gospodarczy

- **Racimierz:**

- dom mieszkalny nr 3, ul. Łąkowa
- bud inwen-stod. nr 5, ul. Leśna
- dom mieszkalny nr 7, ul. Niepodległości
- dom mieszkalny nr 12, ul. Niepodległości
- stodoła nr 12, ul. Niepodległości
- stodoła nr 15, ul. Niepodległości
- stodoła nr 18, ul. Niepodległości
- dom mieszkalny nr 19, ul. Niepodległości

- **Stepnica:**

- dom mieszkalny nr 3, ul. Jagiellońska
- dom mieszkalny nr 4, ul. Jagiellońska
- dom mieszkalny nr 6, ul. Jagiellońska
- dom mieszkalny nr 8, ul. Jagiellońska
- dom mieszkalny nr 11, ul. Jagiellońska
- Urząd Gminy nr 4, ul. Kościuszki
- dom mieszkalny nr 8, ul. Kościuszki
- dom mieszkalny nr 10, ul. Kościuszki
- dom mieszkalny nr 11, ul. Kościuszki
- dom mieszkalny nr 16/17, ul. Kościuszki
- dom mieszkalny nr 19/20, ul. Kościuszki
- dom mieszkalny nr 21/22, ul. Kościuszki
- restauracja nr 23
- dom mieszkalny nr 5, ul. Krzywoustego
- dom mieszkalny nr 6, ul. Krzywoustego
- dom mieszkalny nr 15, ul. Krzywoustego
- dom mieszkalny nr 16, ul. Krzywoustego
- dom mieszkalny nr 21, ul. Krzywoustego
- dom mieszkalny nr 24, ul. Krzywoustego
- dom mieszkalny nr 28, ul. Krzywoustego
- dom mieszkalny nr 30, ul. Krzywoustego
- dom mieszkalny nr 35, ul. Krzywoustego
- dom mieszkalny nr 51, ul. Krzywoustego
- dom mieszkalny nr 56, ul. Krzywoustego
- dom mieszkalny nr 2, ul. Gen. Maczka
- dom mieszkalny nr 3, ul. Gen. Maczka
- dom mieszkalny nr 4, ul. Gen. Maczka
- bud. gospodarczy nr 4, Gen. Maczka
- młyn (ob. motel) nr 1, ul. Młynarska

- dom mieszkalny nr 8, ul. Portowa
- dom mieszkalny nr 3, ul. Przemysława
- dom mieszkalny nr 2, ul. Rybacka
- dom mieszkalny nr 3, ul. Rybacka
- dom mieszkalny nr 4, ul. Rybacka
- dom mieszkalny (plebania) nr 19, ul. Sikorskiego
- bud. gospodarczy nr 19, ul. Sikorskiego
- dom mieszkalny nr 20, ul. Sikorskiego
- dom mieszkalny nr 23, ul. Sikorskiego
- dom mieszkalny nr 25, ul. Sikorskiego
- dom mieszkalny nr 26, ul. Sikorskiego
- dom mieszkalny nr 28, ul. Sikorskiego
- dom mieszkalny nr 30, ul. Sikorskiego
- dom mieszkalny nr 31/32, ul. Sikorskiego

- **Stepniczka:**

- cmentarz przykościelny
- cmentarz poewangelicki, ul. Barnima II
- dom mieszkalny nr 1, ul. Barnima II
- dom mieszkalny nr 2, ul. Barnima II
- dom mieszkalny nr 10, ul. Barnima II
- dom mieszkalny nr 4, ul. Wolińska

- **Świątowice:**

- cmentarz pokościelny

- **Widzińsko:**

- dom mieszkalny nr 2
- bud. gosp. - mieszkalny nr 2
- dom mieszkalny nr 4
- szkoła, ob. dom mieszkalny nr 5
- stodoła nr 6
- dom mieszkalny nr 7
- dom mieszkalny nr 14
- leśniczówka,
- dom mieszkalny nr 23

- **Żarnowo:**

- dom mieszkalny nr 18, ul. Boczna
- stodoła nr 20, ul. Boczna
- kościół parafialny p.w. Chrystusa Króla, ul. Kościelna
- dom mieszkalny nr 7, ul. Kościelna
- dom mieszkalny - świetlica nr 7, ul. Kościelna
- dom mieszkalny nr 10, ul. Kościelna
- dom mieszkalny nr 23, ul. Kościelna
- dom mieszkalny nr 24, ul. Kościelna
- dom mieszkalny nr 25, ul. Kościelna
- dom mieszkalny nr 26, ul. Kościelna
- stodoła nr 30, ul. Kościelna

- dom mieszkalny nr 32, ul. Kościelna
 - stodoła nr 32, ul. Kościelna
- dom mieszkalny nr 36, ul. Kościelna
- dom mieszkalny nr 9, ul. Studencka
- dom mieszkalny nr 15, ul. Studencka
- dom mieszkalny nr 17, ul. Studencka
- dom mieszkalny nr 25, ul. Studencka
- dom mieszkalny nr 26, ul. Studencka

- **Żarnówko:**

- dom mieszkalny nr 1
- dom mieszkalny nr 2
- dom mieszkalny nr 5
 - stodoła nr 5
 - stodoła nr 22
- dom mieszkalny nr 2

Strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych

Wykaz stanowisk w obrębie strefy "W - II"

obręb	Nr stanowiska archeologicznego	AZP
Jarszewko	1	AZP: 23-00 /21
Jarszewko	2	AZP: 23-00/25
Jarszewko	3	AZP: 23-06/26
Jarszewko	4	AZP: 23-06/32
Jarszewko	5	AZP: 23-06/33
Jarszewko	7	AZP: 23-06/23
Jarszewko	8	AZP: 23-06/24
Jarszewko	9	AZP: 23-06/27
Jarszewko	17	AZP: 23-06/22
Kopice	1	AZP: 25-06/2
Kopice	2	AZP: 25-06/1
Kopice	9	AZP: 24-06/3
Łąka	4	AZP: 23-06/43
Łąka	11	AZP: 23-06/39
Miłowo	1	AZP: 25-06/23
Miłowo	5	AZP: 23-06/20
Miłowo	6	AZP: 23-06/26
Racimierz	7	AZP: 24-06/15
Stepnica	1	AZP: 25-06/18
Stepnica	4	AZP: 26-06/3
Stepnica	5	AZP: 25-06/33
Stepnica	20	AZP: 25-06/27
Żarnowo	3	AZP: 24-06/20
Żarnowo	4	AZP: 24-06/19

Żarnowo	5	AZP: 24-06/17
Żarnowo	6	AZP: 24-06/16
Żarnowo	13	AZP: 24-06/18
Żarnowo	14	AZP: 24-06/21

Wykaz stanowisk w obrębie strefy „W-III”

obręb	Nr stanowiska archeologicznego	AZP
Czarnocin	1	AZP: 24-06/2
Gąsierzyno	1	AZP: 25-06/4
Gąsierzyno	2	AZP: 25-06/5
Gąsierzyno	3	AZP: 24-06/9
Jarszewko	6	AZP: 23-06/37
Jarszewko	10	AZP: 23-06/28
Jarszewko	12	AZP: 23-06/30
Jarszewko	13	AZP: 23-06/31
Jarszewko	15	AZP: 23-06/35
Jarszewko	16	AZP: 23-06/36
Kopice	3	AZP: 25-06/3
Kopice	4	AZP: 24-06/8
Kopice	5	AZP: 24-06/7
Kopice	6	AZP: 24-06/6
Kopice	7	AZP: 24-06/5
Łąka	1	AZP: 23-06/38
Łąka	2	AZP: 23-06/40
Łąka	3	AZP: 23-06/41
Łąka	5	AZP: 23-06/44
Łąka	6	AZP: 23-06/45
Łąka	7	AZP: 23-06/42
Łąka	8	AZP: 23-06/46
Miłowo	2	AZP: 25-06/22
Miłowo	3	AZP: 25-06/21
Miłowo	4	AZP: 25-06/19
Racimierz	1	AZP: 23-06/49
Racimierz	2	AZP: 23-06/50
Racimierz	3	AZP: 24-06/11
Racimierz	4	AZP: 24-06/12
Racimierz	5	AZP: 24-06/13
Stepnica	2	AZP: 25-06/10
Stepnica	3	AZP: 25-06/34
Stepnica	6	AZP: 25-06/17
Stepnica	7	AZP: 25-06/16
Stepnica	9	AZP: 25-06/15

Stepnica	10	AZP: 25-06/14
Stepnica	11	AZP: 25-06/8
Stepnica	12	AZP: 25-06/7
Stepnica	13	AZP: 25-06/6
Stepnica	14	AZP: 25-06/13
Stepnica	15	AZP: 25-06/12
Stepnica	16	AZP: 25-06/11
Stepnica	17	AZP: 25-06/24
Stepnica	18	AZP: 25-06/25
Stepnica	19	AZP: 25-06/28
Stepnica	21	AZP: 25-06/29
Stepnica	22	AZP: 25-06/30
Stepnica	23	AZP: 25-06/31
Stepnica	24	AZP: 25-06/32
Stepnica	26	AZP: 26-06/1
Stepnica	29	AZP: 26-06/5
Stepnica	30	AZP: 26-06/6
Żarnowo	1	AZP: 24-06/29
Żarnowo	2	AZP: 24-06/28
Żarnowo	8	AZP: 24-06/25
Żarnowo	9	AZP: 24-06/23
Żarnowo	10	AZP: 24-06/22
Żarnowo	12	AZP: 24-06/10
Żarnowo	17	AZP: 24-06/27
Żarnowo	18	AZP: 24-07/1
Żarnowo	21	AZP: 24-07/4
Żarnowo	22	AZP: 24-07/5
Żarnowo	23	AZP: 24-07/6
Żarnówko	3	AZP: 24-06/32

Ponadto na terenie gminy znajdują się następujące stanowiska archeologiczne:

obręb	Nr stanowiska archeologicznego	AZP
Jarszewko	18	AZP: 23-06/53
Jarszewko	19	AZP: 23-06/54
Jarszewko	20	AZP: 23-06/55
Żarnowo	24	AZP: 24-06/56
Żarnowo	25	AZP: 24-06/36
Żarnowo	26	AZP: 24-06/37